

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

Волкович Олена Юрївна

УДК 342.951:351.824.1(477)

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ
УПРАВЛІННЯ ГОСПОДАРСЬКИМИ
ТОВАРИСТВАМИ**

Спеціальність 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Автореферат
дисертації на здобуття наукового
ступеня кандидата юридичних наук

Харків – 2010

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Харківському національному університеті внутрішніх справ, Міністерство внутрішніх справ України.

Науковий керівник

**доктор юридичних наук, професор,
академік НАПрН України,**

Бандурка Олександр Маркович,

перший проректор із заочного навчання

Харківський національний університет внутрішніх справ
доктор юридичних наук, доцент

Офіційні опоненти

Кравцова Тетяна Миколаївна,

професор кафедри юридичних дисциплін

Сумська філія Харківського національного університету
внутрішніх справ

кандидат юридичних наук, доцент

Нечитайленко А.О.

професор кафедри історико-правових дисциплін
та міжнародного права юридичного факультету
Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди

Захист відбудеться “ ___ ” _____ 2010 р. о _____ годині
на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.700.01
Харківського національного університету внутрішніх справ
(61080, м. Харків, проспект 50-річчя СРСР, 27).

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці
Харківського національного університету внутрішніх справ
(м. Харків, проспект 50-річчя СРСР, 27).

Автореферат розісланий “___” _____ 2010 р.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради Р. С. Мельник**

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Провідним чинником матеріального забезпечення всіх прав, свобод і соціальних стандартів громадян України є динамічно працююча економіка. Однією з важливих складових цього є утвердження досконалої правової системи державного управління господарськими товариствами. За станом на 1 січня 2010 р. на реєстраційному обліку в Держкомпідприємстві перебуває понад 1 млн 200 тис. господарських товариств, які потребують удосконалення адміністративно-правових засад управління.

Конституція України гарантує кожному право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом. Одночасно встановлюється, що держава забезпечує захист конкуренції у підприємницькій діяльності, захищає права споживачів, здійснює контроль за якістю і безпечністю продукції та всіх видів послуг і робіт (ст. 42). Ці положення Основного Закону потребують подальшого розвитку у нормах адміністративного права.

Як свідчать матеріали Департаменту інформаційних технологій МВС України, залишається великою кількістю злочинів економічної спрямованості. Так, у 2008 р. було скоєно 38 607, а в 2009 р. – 36 634 злочинів, внаслідок чого господарські товариства ставали об'єктами протиправних посягань. З іншого боку, самі господарські товариства та їх керівники притягувались до юридичної відповідальності. Зазначені статистичні матеріали корелюються з результатами соціологічного опитування: 73,6 % керівників і власників господарських товариств не задоволені станом державного управління господарськими товариствами. У свою чергу 66,3 % споживачів вважають за потрібне покращити якість товарів, що випускаються господарськими товариствами, та надання послуг населенню [Додаток А].

Проблемам розвитку та вдосконалення адміністративно-правових засад державного управління господарськими товариствами у своїх працях приділяли увагу вітчизняні вчені-адміністративісти М.Д. Бойко, В.В. Галуцько, Т.О. Голядова, Я.В. Греца, О.Т. Зима, О.М. Іващенко, Т.М. Кравцова, О.П. Рябченко, Р.А. Усенко та ін. Проте перераховані вчені розкрили лише окремі аспекти адміністративно-правових засад державного управління господарських товариств або ж розглянули їх побіжно, досліджуючи інші більш широкі або суміжні суспільні відносини.

Зазначені проблеми, недостатня розробленість положень Конституції України щодо державного управління господарськими товариствами засобами адміністративного права і, як наслідок, значна кількість потерпілих обумовлюють актуальність обраної теми та обґрунтованість проведення комплексного теоретично-прикладного

дослідження з подальшого вдосконалення державного управління господарськими товариствами шляхом упорядкування його адміністративно-правових засад.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до вимог, викладених в Указі Президента України від 18.02.2002 № 143 «Про заходи щодо подальшого зміцнення правопорядку, охорони прав і свобод громадян», вона відповідає п.п. 1.1, 1.2 розд. 1 Пріоритетних напрямів наукових та дисертаційних досліджень, які потребують першочергового розроблення і впровадження в практичну діяльність органів внутрішніх справ, на період 2004-2009 років, затверджених наказом МВС України від 05.07.2004 № 755, Концепції єдиної державної регуляторної політики у сфері підприємництва, затвердженої Указом Президента України від 22.01.2000 р. № 89 «Про затвердження єдиної державної регуляторної політики в сфері підприємництва», та п.п. 1.1-1.3 Пріоритетних напрямків наукових досліджень Харківського національного університету внутрішніх справ на 2006-2010 рр.

Мета та завдання дослідження. *Мета* дисертаційного дослідження полягає у вдосконаленні на основі комплексного аналізу теоретико-методологічних засад, нормативних основ та практичної реалізації суб'єктами державного управління господарськими товариствами теоретичних засад та виробленні рекомендацій щодо законодавчого забезпечення і практичної реалізації адміністративно-правового впливу на господарські товариства.

Відповідно до поставленої мети в роботі вирішувались такі *завдання*:

- з позиції новітньої теорії адміністративного права сформулювати поняття, систему та розкрити зміст державного управління господарськими товариствами;
- здійснити аналіз адміністративно-правового статусу суб'єктів державного управління господарськими товариствами;
- розкрити зміст господарських товариств як об'єктів державного управління;
- розкрити поняття та структуру механізму державного управління господарськими товариствами (адміністративно-правові аспекти);
- сформулювати принципи адміністративного права як вихідні положення здійснення державного управління господарськими товариствами;
- розкрити адміністративно-правові форми і засоби діяльності суб'єктів державного управління щодо управління господарськими товариствами;
- розглянути роль адміністративних процедур у забезпеченні державного управління господарськими товариствами;

– виявити концептуальні напрямки вдосконалення адміністративно-правових засад державного управління господарськими товариствами;

– сформулювати напрямки вдосконалення законодавства та управлінської діяльності у сфері державного управління господарськими товариствами.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини у сфері здійснення державного управління господарськими товариствами.

Предметом дослідження є адміністративно-правові засади управління господарськими товариствами.

Методи дослідження. У ході дослідження використовувались загальнонаукові та спеціально-юридичні методи пізнання. Головним серед загальнонаукових методів став системно-структурний, сутність якого полягає у комплексному дослідженні проблем адміністративно-правових засад управління господарськими товариствами як єдиного цілісного комплексного утворення з узгодженням усіх його елементів і частин (розділи 1, 2). Широкого використання в роботі набув логіко-семантичний метод (підрозділи 2.1, 2.3). Методи аналізу й синтезу дозволили диференціювати інститути принципів та адміністративних процедур на складові, виділити й критично дослідити їх частини та органічно описати результати в цілісній структурі (підрозділи 2.2, 2.4). У підрозділах 1.2, 1.3 широко використовувався метод класифікації. Провідним із сукупності використаних спеціально-юридичних методів був формально-догматичний, сутність якого полягала в дослідженні чинного законодавства та практики його застосування суб'єктами державного управління (підрозділи 2.3, 3.1, 3.2). Метод порівняльного правознавства забезпечив імплементацію елементів вітчизняного та зарубіжного права в правотворчу та правозастосовну діяльність суб'єктів державного управління (підрозділ 2.3, розділ 3).

Науково-теоретичним підґрунтям для виконання дисертаційної роботи стали наукові праці вчених у галузі адміністративного, господарського, фінансового права та теорії управління. Вагомий внесок у дослідження даної проблеми зробили такі вчені-адміністративісти, як В.Б. Авер'янов, О.М. Бандурка, Ю.П. Битяк, А.С. Васильєв, В.М. Гарашук, З.С. Гладун, С.Т. Гончарук, Є.В. Додін, Р.А. Калюжний, С.В. Ківалов, В.В. Коваленко, Л.В. Коваль, В.К. Колпаков, А.Т. Комзюк, В.В. Конопльов, Т.М. Кравцова, Є.Б. Кубко, О.В. Кузьменко, Є.О. Курінний, Н.П. Матюхіна, О.В. Негодченко, Н.Р. Нижник, В.І. Олефір, В.П. Петков, В.М. Плішкін, Г.О. Пономаренко, Ю.І. Римаренко, О.П. Рябченко, М.М. Тищенко, О.І. Харитонова, В.К. Шкарупа та ін.

Положення та висновки дисертації ґрунтуються на положеннях Конституції України, чинних законодавчих та інших нормативно-правових актів, які визначають правові й організаційні засади діяльності суб'єктів державного управління у сфері управління господарськими

товариствами. Інформаційну й емпіричну основу дослідження становить узагальнена практика управлінської діяльності органів державної влади – Міністерства внутрішніх справ України, Державної податкової служби України, Фонду державного майна України, Державної контрольно-ревізійної служби України, публіцистичні, довідкові видання, статистичні матеріали та соціологічні опитування, що стосуються проблем адміністративно-правових засад управління господарськими товариствами.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є вагомим комплексним дослідженням адміністративно-правових засад державного управління господарськими товариствами. Проведене дослідження дозволило сформулювати та обґрунтувати авторське бачення низки наукових і практичних питань стосовно напрямків такої діяльності та шляхів її оптимізації, що містять елементи наукової новизни.

Основні з них такі:

– вперше на основі новітніх розробок теорії адміністративного права сформульовано авторське поняття державного управління господарськими товариствами в адміністративному аспекті – як нормативно регламентованого, цілеспрямованого впливу виконавчо-розпорядчого характеру, у правовій формі, який здійснюється суб'єктами державного управління на господарські товариства з метою підтримання балансу інтересів між ними, споживачами та державою і суспільством в цілому;

– подальшого розвитку набув адміністративно-правовий статус суб'єктів державного управління господарськими товариствами, який полягає у комплексі їх обов'язків і прав у поєднанні з адміністративно-правовою правосуб'єктністю в процесі виконання ними контрольної, ліцензійної та правоохоронної функцій, а також функцій стандартизації, забезпечення вчасної та в повному обсязі сплати господарськими товариствами податків, забезпечення захисту прав і законних інтересів суб'єктів господарювання та прав споживачів, захисту державних інтересів у процесі приватизації та забезпечення інтересів держави у господарських товариствах, у статутному фонді яких є частка держави;

– набув подальшого розвитку зміст об'єктів державного управління господарськими товариствами, основними елементами яких є організаційно-правова та господарююча діяльності господарських товариств;

– як складова механізму адміністративно-правового регулювання сфери господарювання дістав подальшого розвитку механізм державного управління господарськими товариствами в адміністративному аспекті, під яким розуміється система адміністративно-правових елементів (адміністративно-правові норми, відносини, форми, засоби та адміністративні процедури), за допомогою

яких здійснюється юридично-владний вплив суб'єктів на об'єкти державного управління господарськими товариствами;

– дістали подальшого розвитку принципи адміністративного права, побудовані на основі загальноновизнаних світовою спільнотою положень природного права та закріплених в адміністративно-правових нормах ідеях, інших вихідних засадах, на яких базується правове регулювання у сфері державного управління господарськими товариствами;

– удосконалено розуміння адміністративно-правових форм державного управління господарськими товариствами як однорідних за своїм характером та правовою природою груп адміністративних дій зовнішнього виразу, що забезпечують баланс публічних інтересів суб'єктів господарювання, споживачів, держави та суспільства та здійснюються в рамках режиму законності та компетенції суб'єкта державного управління;

– дістали подальшого розвитку процедури у сфері державного управління господарськими товариствами – як установлений в адміністративно-правовому акті (підзаконному, правотворчому чи індивідуальному) порядок дій суб'єктів державного управління та суб'єктів господарювання, спрямований на реалізацію їх прав і виконання обов'язків або визначення повноважень з метою забезпечення прав і законних інтересів господарських товариств, прав споживачів, публічного інтересу держави і суспільства в цілому;

– дістали подальшого розвитку концептуальні напрямки вдосконалення адміністративно-правових засад державного управління господарськими товариствами, зокрема щодо: збільшення в Україні кількості акціонерів (засновників) господарських товариств; утвердження прозорих адміністративно-правових засад здійснення господарської діяльності; чітко законодавчо прописаного втручання суб'єктів державного управління у діяльність господарських товариств; зменшення переліку господарської діяльності, яка підлягає ліцензуванню та патентуванню; перехід такої діяльності на принцип «мовчазної згоди»; забезпечення дотримання всіма господарськими товариствами, зокрема державними, антимонопольного законодавства; виваженого збільшення податкового навантаження; забезпечення адміністративно-правових засад запобігання та протидії корупції в Україні;

– отримали подальшого розвитку пропозиції щодо удосконалення законодавства у сфері державного управління господарськими товариствами, зокрема шляхом внесення доповнення до ч. 8 ст. 1 Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» в аспекті заборони поєднання в одному органі ліцензійних та однотипних господарських функцій.

Практичне значення одержаних результатів полягає в наступному:

– у науково-дослідній сфері ці результати можуть бути основою для подальшого розроблення проблем державного управління господарськими товариствами засобами адміністративного права;

– одержані висновки можуть бути використані в законодавчій діяльності з удосконалення чинного законодавства у сфері державного управління господарськими товариствами [Додаток Б];

– у правозастосовній діяльності використання одержаних результатів дозволило поліпшити практичну діяльність: УМВС України в Херсонській обл. (акт впровадження від 24 вересня 2009 р. № 27);

– у навчальному процесі – при викладанні дисципліни «Адміністративне право України», при підготовці лекцій і навчальних посібників з даної проблематики (акт впровадження від 7 вересня 2009 р. № 23).

Апробація результатів дисертації. Підсумки розроблення проблеми в цілому, окремі її аспекти та висновки було оприлюднено дисертантом на п'яти міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема таких, як: «Співвідношення та взаємодія зовнішніх та внутрішніх суб'єктів господарювання» (Хмельницький, 2007); «Актуальні питання розмежування понять «організаційно-господарського» та «державного управління» у діяльності суб'єктів господарювання» (Миколаїв, 2007); «Актуальні питання щодо ролі державного впливу на підприємницьку діяльність» (Сімферополь, 2007); «Значення державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності як способу державного впливу на підприємництво» (Івано-Франківськ, 2008); «Поняття та сутність господарських товариств як об'єкту державного управління» (Миколаїв, 2008).

Публікації. Основні положення та висновки дисертації викладено у дванадцяти наукових статтях, опублікованих у виданнях, що визначені ВАК України як фахові з юридичних наук, а також у п'яти тезах доповідей.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновку, додатків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 227 сторінки, обсяг основного тексту – 190 сторінок; кількість додатків – 2 на 10 сторінках. Список використаних джерел складається з 209 найменувань і займає 23 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

Розділ 1 «Теоретико-правові аспекти державного управління господарськими товариствами в Україні» складається з трьох підрозділів, у яких визначено адміністративно-правові межі забезпечення державного управління господарськими товариствами в Україні.

У підрозділі 1.1 «Поняття, система та зміст державного управління господарськими товариствами» формуються основоположні адміністративно-правові засади у досліджуваній сфері. До системи державного управління господарськими товариствами віднесено чотири взаємопов'язані елементи: 1) суб'єкт управління; 2) прямий зв'язок (управлінський вплив); 3) об'єкт управління; 4) зворотний зв'язок (облік і контроль). Розкрито зміст державного управління господарськими товариствами через його функції, до яких віднесено такі основні напрямки діяльності суб'єктів державного управління у цій сфері: функції прямого зв'язку (прогнозування, планування, організація, координація); функції зворотного зв'язку (облік, контроль). Вони за своїм змістом є елементами системи державного управління господарськими товариствами.

У підрозділі 1.2 «Адміністративно-правовий статус суб'єктів державного управління господарськими товариствами» розкривається розуміння статусу суб'єктів державного управління господарськими товариствами. Дисертантом висвітлюється найважливіша функція державного управління господарськими товариствами – контрольна, поряд з якою іншими основними напрямками діяльності суб'єктів державного управління у цій сфері є: а) Міністерства економіки України – ліцензування, стандартизація та сертифікація захисту інтересів суб'єктів господарювання України в антидемпінгових розслідуваннях; б) Антимонопольного комітету України – захист господарських товариств від недобросовісної конкуренції; в) Пенсійного фонду України – стягнення з господарських товариств і акумуляція пенсійних внесків; г) Міністерства праці та соціальної політики України – ліцензування та забезпечення соціального партнерства між роботодавцем і робітниками; г) Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України – ліцензування та стандартизація; д) Фонду державного майна України – захист державних інтересів у процесі приватизації та забезпечення інтересів держави у господарських товариствах, у статутному фонді яких є частка держави; е) Державної податкової адміністрації України – забезпечення вчасної і в повному обсязі сплати господарськими товариствами податків; к) Міністерства внутрішніх справ України – правоохоронна; е) Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва – захист прав і законних інтересів суб'єктів господарювання, порушених унаслідок дії регуляторних актів.

У підрозділі 1.3 «Господарські товариства як об'єкти державного управління» розкривається зміст господарських товариств як об'єктів адміністративно-правового впливу. Автором на основі розвитку

теоретичних положень, коли за загальним правилом об'єктами державного управління є люди (колективи) та діяльність людей, виявлено, що суб'єкти державного управління господарських товариств здійснюють управлінський вплив на індивідуальні об'єкти (фізичних осіб), наприклад керівників господарських товариств, але провідним напрямком діяльності суб'єктів державного управління у зазначеній сфері є здійснення безпосереднього управлінського впливу на господарські товариства. При цьому особливу увагу дисертант приділив висвітленню особливостей господарських товариств державної форми власності. У результаті цього зроблено висновок, що останні мають певні гарантії з боку державних органів, одночасно наділені статусом функціональної підпорядкованості вищим органам державно-владних структур.

Розділ 2 «Адміністративно-правові засади механізму державного управління господарськими товариствами» присвячено формуванню механізму державного управління господарськими товариствами через аналіз провідних інститутів адміністративного права.

У підрозділі 2.1 *«Поняття та структура механізму державного управління господарськими товариствами»* розкрито механізм державного управління господарськими товариствами як складову механізму адміністративно-правового регулювання сфери господарювання. Визначено, що основним елементом механізму державного управління господарськими товариствами є адміністративно-правові норми, на основі зовнішнього прояву яких (джерел адміністративного права) суб'єкти державного управління здійснюють виконавчо-розпорядчу діяльність щодо забезпечення державного управління господарськими товариствами. При цьому під адміністративно-правовою нормою у сфері державного управління господарськими товариствами дисертант розуміє встановлені, санкціоновані або ратифіковані державою, формально визначені, юридично обов'язкові, охоронювані засобами державного примусу правила поведінки учасників суспільних відносин щодо реалізації суб'єктами державного управління своїх прав та виконання покладених на них обов'язків з управління господарськими товариствами. До складу адміністративно-правових відносин державного управління господарськими товариствами віднесено: суб'єкти, об'єкти державного управління, зміст та юридичні факти.

У підрозділі 2.2 *«Принципи адміністративного права як вихідні положення здійснення державного управління господарськими товариствами»* визначається, що найважливішими принципами під час діяльності суб'єктів державного управління зі здійснення управління

господарськими товариствами є принципи: верховенства права, що в широкому розумінні означає пріоритет прав і свобод людини та громадянина, справедливість і гуманізм у діяльності адміністративних органів; законності, який прямо передбачає, що органи державної влади та місцевого самоврядування діють лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України; рівності учасників державного управління господарськими товариствами; публічності, що визначає обов'язок суб'єкта державного управління розглядати та вирішувати справи від імені держави або територіальної громади з урахуванням публічного інтересу; доступу до інформації; викладу мотивів, що спрямовується на захист прав особи у відносинах із суб'єктами державного управління через зобов'язання адміністрації вказувати на підстави та обставини прийняття рішення; допомоги та представництва, що включає обов'язок суб'єкта державного управління сприяти особі в реалізації її прав, свобод, інтересів, обов'язків та право особи брати участь в адміністративній процедурі як особисто, так і через представника, крім випадків, які передбачені законом. Крім того, важливою гарантією захисту прав суб'єкта господарювання при здійсненні державного управління господарськими товариствами є принцип зазначення порядку оскарження акта та підконтрольності, відповідно до якого діяльність суб'єктів державного управління господарськими товариствами підлягає контролю.

У підрозділі 2.3 «Адміністративно-правові форми і засоби діяльності суб'єктів державного управління щодо управління господарськими товариствами» розроблено правовий інструментарій механізму державного управління господарськими товариствами.

Виявлено, що державне управління господарськими товариствами в адміністративному аспекті здійснюється у правових формах шляхом: 1) видання нормативних актів управління; 2) видання індивідуальних адміністративних актів управління; 3) укладення адміністративних договорів; 4) здійснення інших юридично значущих дій.

На думку дисертанта, у сфері господарювання при наданні адміністративних послуг потребує законодавчого оформлення поняття адміністративної послуги, яка має надаватись шляхом укладення письмового адміністративного договору, а у випадку, дозволеному законами, – й усного адміністративного договору.

У підрозділі 2.4 «Поняття та зміст адміністративних процедур при забезпеченні державного управління господарськими товариствами» розкрито порядок адміністративних дій суб'єктів

державного управління та керівників господарських товариств у процесі забезпечення державного управління.

Визначено, що адміністративно-правові процедури ліцензування, патентування певних видів господарської діяльності та квотування визначаються виходячи з конституційного права кожного на здійснення підприємницької діяльності, не забороненої законом, а також принципів господарювання, встановлених у Господарському кодексі України.

За основу процедури ліцензування береться сам акт видачі ліцензії, що містить як безпосередньо видачу, так і ряд підготовчих дій, які мають вирішити питання про можливість такої видачі.

Розділ 3 «Удосконалення адміністративно-правових засад державного управління господарськими товариствами» присвячено розкриттю концептуальних напрямків і конкретним пропозиціям щодо внесення змін і доповнень до законодавства України у сфері державного управління господарськими товариствами.

У підрозділі 3.1 *«Концептуальні напрямки вдосконалення адміністративно-правових засад державного управління господарськими товариствами»* визначено концептуальні засади реформування сфери державного управління господарськими товариствами, що вимагають невідкладного адміністративно-правового врегулювання. Крім того, виявлено, що в умовах економічної кризи вимагають першочергового забезпечення: 1) недопущення блокування діяльності господарських товариств кредитно-фінансової сфери; 2) зменшення кількості перевірок господарських товариств державними контролюючими органами, одночасно із підняттям їх ефективності та забезпеченням дієвого контролю за діяльністю державних підприємств; 3) проведення подальшої приватизації через аукціони державного і комунального майна та проведення реприватизації щодо тих власників господарських товариств, які не виконують приватизаційного договору з Фондом державного майна України; 4) удосконалення нормативно-правового забезпечення процедур у сфері ліцензування, визначення вичерпного переліку документів дозвільного характеру, спрощення процедури отримання документів дозвільного характеру; 5) забезпечення реального розмежування господарських і контролюючих функцій органів державної влади; 6) забезпечення дієвого контролю за безпекою харчових продуктів; 7) першочергова підтримка господарських товариств у таких галузях (секторах): будівній, вугільній, літакобудування та космічній, металургійній, розвитку альтернативних (зелених) джерел енергетики зокрема та вітчизняного товаровиробника в цілому.

У підрозділі 3.2 «Удосконалення законодавства та управлінської діяльності у сфері державного управління господарськими товариствами» визначено, що в умовах правової, демократичної, соціальної держави генеральним напрямком удосконалення адміністративного права є запровадження службової (сервісної) концепції, відповідно до якої суб'єкти державного управління мають якнайповніше забезпечувати права, свободи і законні інтереси громадян України, інших фізичних та юридичних осіб, зокрема права і законні інтереси власників господарських товариств та осіб, які з ними пов'язані.

Дисертант вважає, що одним із незаперечних концептуальних напрямків реформування всієї правової системи права України, зокрема у сфері державного управління господарськими товариствами, є поетапне приведення у відповідність діючих норм адміністративного права та прийняття нових, які б відповідали вимогам «acquis communautaire» правової системи Європейського Союзу; важливим елементом сучасного адміністративного права з розвитку громадянського суспільства є забезпечення розвитку засад збільшення в Україні кількості акціонерів (засновників) господарських товариств, які поряд із малими приватними підприємцями мають стати панівним класом в Україні.

Проблему розмежування господарських та контролюючих функцій органів державної влади доцільно вирішити шляхом внесення доповнення до ч. 8 ст. 1 Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності», яку пропонується викласти у такій редакції: «орган ліцензування – орган виконавчої влади, визначений Кабінетом Міністрів України, або спеціально уповноважений виконавчий орган рад для ліцензування певних видів господарської діяльності; не можуть бути органом ліцензування органи, які прямо чи через підпорядковані підрозділи виконують однотипні функції у зазначеній сфері господарської діяльності».

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та по-новому вирішено наукове завдання щодо уточнення адміністративно-правових засад державного управління господарськими товариствами, у результаті чого отримано такі найважливіші висновки.

1. Державне управління господарськими товариствами в адміністративному аспекті – це нормативно регламентований цілеспрямований вплив виконавчо-розпорядчого характеру (у правовій формі), який здійснюється суб'єктами державного управління на

господарські товариства з метою підтримання балансу інтересів між ними, споживачами та державою і суспільством у цілому.

2. Адміністративно-правовий статус суб'єктів державного управління господарськими товариствами – це комплекс їх обов'язків і прав у поєднанні з їх адміністративно-правовою правосуб'єктністю в процесі виконання ними контрольної та інших функцій впливу на господарські товариства з метою реалізації державної регуляторної політики у сфері господарювання.

3. Механізм державного управління господарськими товариствами в адміністративному аспекті – це система адміністративно-правових елементів, за допомогою яких здійснюється юридично-владний вплив суб'єктів на об'єкти державного управління господарськими товариствами. Основними його елементами є: адміністративно-правові норми, адміністративно-правові відносини, форми, засоби та адміністративні процедури.

4. Принципи адміністративного права у сфері управління господарськими товариствами – це засновані на основі загально визнаних світовою спільнотою положень природного права та закріплених в адміністративно-правових нормах ідеях вихідні начала, на яких базується правове регулювання у сфері державного управління господарськими товариствами.

6. Адміністративно-правові форми державного управління господарськими товариствами – це однорідні за своїм характером та правовою природою групи адміністративних дій зовнішнього виразу, що забезпечують баланс публічних інтересів суб'єктів господарювання, споживачів, держави та суспільства і здійснюються в рамках режиму законності та компетенції суб'єкта державного управління. Санкції, які накладаються на юридичну особу-господарське товариство, є провідним засобом державного управління господарськими товариствами.

7. Адміністративні процедури у сфері державного управління господарськими товариствами – це встановлений в адміністративно-правовому акті (підзаконному правотворчого чи індивідуальному) порядок дій суб'єктів державного управління та суб'єктів господарювання, спрямованих на реалізацію їх прав і виконання обов'язків або визначення повноважень з метою забезпечення прав і законних інтересів господарських товариств, прав споживачів, публічного інтересу держави і суспільства в цілому.

8. До концептуальних напрямків вдосконалення адміністративно-правових засад державного управління господарськими товариствами належать заходи щодо: збільшення в Україні числа акціонерів (засновників)-господарських товариств; утвердження прозорих

адміністративно-правових засад здійснення господарської діяльності; чітко законодавчо прописаного втручання суб'єктів державного управління у діяльність господарських товариств; зменшення переліку господарської діяльності, яка підлягає ліцензуванню та патентуванню; перехід такої діяльності на принцип «мовчазної згоди»; забезпечення дотримання всіма суб'єктами господарювання, зокрема державними, антимонопольного законодавства; виваженого збільшення податкового навантаження; розвиток адміністративно-правових засад боротьби з корупцією в Україні.

9. До заходів щодо вдосконалення законодавства та управлінської діяльності у сфері державного управління господарськими товариствами зокрема належить пропозиція щодо доповнення ч. 8 ст. 1 Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» в аспекті заборони поєднання в одному органі ліцензійних та однотипних господарських функцій.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

1. Волкович О.Ю. Необхідність розробки та впровадження проекту закону України «Про акціонерні товариства» / О.Ю. Волкович // Наше право. – 2004. – № 2 (ч. 1). – С. 103-112.

2. Волкович О.Ю. Порядок управління товариством з обмеженою відповідальністю та компетенція його керівних органів / О.Ю. Волкович // Вісник Запорізького юридичного інституту. – 2004. – № 2 (27). – 79-87.

3. Волкович О.Ю. Порядок управління акціонерними товариствами / О.Ю. Волкович // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2004. – Вип. 27. – С. 180-185.

4. Волкович О.Ю. Порядок та процедура створення, припинення, управління діяльністю повних товариств / О.Ю. Волкович // Вісник Одеського інституту внутрішніх справ. – 2004. – № 4. – С. 25-31.

5. Волкович О.Ю. Проблеми застосування певних видів відповідальності до юридичних осіб / О.Ю. Волкович // Південноукраїнський правничий часопис. – 2004. – № 4. – С. 12-16.

6. Волкович О.Ю. Види суб'єктів управління господарськими товариствами / О.Ю. Волкович // Наше право. – 2007. – № 1. – С. 103-112.

7. Волкович О.Ю. Місце та роль державного контролю у сфері господарської діяльності / О.Ю. Волкович // Південноукраїнський правничий часопис. – 2007. – № 4. – С. 71-73.

8. Волкович О.Ю. Роль держави у формуванні господарської діяльності в умовах ринкових відносин / О.Ю. Волкович // Право і суспільство. – 2007. – № 4. – С. 78-82.

9. Волкович О.Ю. Державна реєстрація суб'єктів господарювання як необхідна складова діяльності адміністративних процедур у державному управлінні / О.Ю. Волкович // Держава і право. – 2008. – № 39. – С. 315-320.

10. Волкович О.Ю. Господарські товариства як об'єкт управління / О.Ю. Волкович // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2008. – Вип. 42. – С. 236-244.

11. Волкович О.Ю. Проблема розмежування понять «організаційно-господарське управління» та «державне управління» у діяльності господарських товариств / О.Ю. Волкович // Форум права. – 2008. – № 2. – С. 38-40 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbuu.gov.ua/eouinals/FP/2008-2/08gvs.pdf>.

12. Волкович О.Ю. Проблемні питання визначення поняття, змісту державного управління господарськими товариствами / О.Ю. Волкович // Держава і право. – 2009. – № 44. – С. 292-297.

13. Волкович О.Ю. Значення державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності як способу державного впливу на підприємництво / О.Ю. Волкович // Актуальні проблеми чинного адміністративного законодавства : шляхи подолання та перспективи вдосконалення : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. – Івано-Франківськ : Вид-во Прикарпат. юрид. ін-ту ЛьвДУВС, 2008. – Ч. 1. – С. 94-102.

14. Волкович О.Ю. Актуальні питання розмежування понять «організаційно-господарського» та «державного управління» у діяльності суб'єктів господарювання / О.Ю. Волкович // Треті Прибузькі юридичні читання : зб. наук. пр. між нар. наук.-практ. конф. ; за ред. В.І. Терентьєва, О.В. Козаченка : «Визначення тенденцій генезису державності і права». – Миколаїв : Вид-во Іліон, 2007. – С. 375-379.

15. Волкович О.Ю. Співвідношення та взаємодія зовнішніх та внутрішніх суб'єктів господарювання / О.Ю. Волкович // Шості юридичні читання: зб. тез міжнар. наук. конф. : у 3 ч. – Хмельницький : Вид-во ХУУІП, 2007. – Ч. 3. – С. 23-26.

16. Волкович О.Ю. Загальна характеристика організаційно-правових форм управління господарськими товариствами / О.Ю. Волкович // Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях учених : матеріали наук.-практ. конф. – Х. : Вид-во НУВС, 2003. – С. 128-129.

17. Волкович О.Ю. Поняття та сутність господарських товариств як об'єкту державного управління / О.Ю. Волкович // Сучасний вимір

держави і права : зб. наук. пр. ; за ред. В.І. Терентьєва, О.В. Козаченка. – Миколаїв : Вид-во Іліон, 2008. – С. 229-231.

АНОТАЦІЇ

Волкович О.Ю. Адміністративно-правові засади управління господарськими товариствами. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право та процес; фінансове право; інформаційне право. – Харківський національний університет внутрішніх справ. – Харків, 2010.

Дисертаційне дослідження присвячено комплексному дослідженню адміністративно-правових засад державного управління господарськими товариствами. У дисертації сформульовано новітнє поняття державного управління господарськими товариствами в адміністративному аспекті, під яким розуміється нормативно регламентований цілеспрямований вплив виконавчо-розпорядчого характеру (у правовій формі), який здійснюється суб'єктами державного управління на господарські товариства з метою підтримання балансу інтересів між ними, споживачами та державою і суспільством у цілому.

Розкрито адміністративно-правовий статус суб'єктів державного управління господарськими товариствами та механізм такого управління. Для останнього притаманна така система адміністративно-правових елементів: адміністративно-правові норми; відносини; форми; засоби та адміністративні процедури, за допомогою яких здійснюється юридично-владний вплив суб'єктів на об'єкти державного управління господарськими товариствами.

Визначено концептуальні напрямки вдосконалення адміністративно-правових засад державного управління господарськими товариствами та безпосередні пропозиції щодо удосконалення законодавства та управлінської діяльності у зазначеній сфері.

Ключові слова: державне управління, господарські товариства, адміністративно-правові засади, суб'єкти державного управління, механізм державного управління, принципи, форми, засоби, процедури, удосконалення державного управління господарськими товариствами.

Волкович Е.Ю. Административно-правовые основы управления хозяйственными обществами. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 – административное право и процесс;

финансовое право; информационное право. – Харьковский национальный университет внутренних дел. – Харьков, 2010.

Диссертация посвящена комплексному исследованию административно-правовых основ государственного управления хозяйственными обществами. В ней сформулировано новое понятие государственного управления хозяйственными обществами, под которым в административном аспекте понимается нормативно упорядоченное целенаправленное исполнительно-распорядительное воздействие (в правовой форме), которое осуществляется субъектами государственного управления в отношении хозяйственных обществ с целью поддержания баланса интересов между ними, потребителями, государством и обществом в целом.

Раскрыт административно-правовой статус субъектов и механизм государственного управления хозяйственными обществами. Последний состоит из системы таких административно-правовых элементов, как: административно-правовые нормы; административно-правовые отношения; формы; средства и административные процедуры, с помощью которых осуществляется юридически властное воздействие на субъекты и объекты государственного управления хозяйственными обществами.

К концептуальным направлениям усовершенствования административно-правовых основ государственного управления хозяйственными обществами относятся: средства увеличения числа акционеров (учредителей) хозяйственных обществ; утверждение прозрачных административно-правовых основ хозяйственной деятельности; строгое законодательно определенное воздействие субъектов государственного управления на деятельность хозяйственных обществ; уменьшение перечня хозяйственной деятельности, которая подпадает под лицензирование и патентирование; переход по большей части хозяйственной деятельности на принцип «молчаливого согласия»; продуманное увеличение налогов; развитие административно-правовых основ борьбы с коррупцией в Украине.

Сформулированы многочисленные предложения по усовершенствованию законодательства и управленческой деятельности сферы государственного управления хозяйственными обществами. В том числе дополнена ч. 8 ст. 1 Закона Украины «Про лицензирование определенных видов государственной деятельности», которая в авторской редакции сформулирована так, чтобы не допустить объединения в одном лице органа лицензирования и субъекта однотипной хозяйственной деятельности.

Ключевые слова: государственное управление, хозяйственные общества, административно-правовые основы, субъекты государственного управления, механизм государственного управления, принципы, формы, средства, процедуры, усовершенствование государственного управления хозяйственных обществ.

Volkovych O. Yu. The administrative-legal grounds of the management of the economic societies. – Manuscript.

The thesis on obtaining the Ph. D. scientific degree on speciality 12.00.07 – Administrative Law and Procedure; Financial Law, Informative Law. – Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv, 2009.

The thesis is dedicated to the complex investigation of the administrative-legal grounds of the state management of the economic societies. The juridical nature of the administrative-legal management of the economic societies is shown, the notion, system and content are formed, the administrative-legal status of the subjects of management are shown, the peculiarities of the economic societies as the objects of the administrative-legal management are elicited.

The notion and essence of the administrative-legal procedures in the management of the economic societies are formulated; the principles of the public administration activity in realization of the procedures of management of the economic societies are elicited. The characteristics of the administrative responsibility of the juridical persons in the sphere of management of the economic societies are made, the order of application of the administrative-legal sanctions towards the economic societies and of bringing their officials to the administrative responsibility is shown. The notion and principles of the state administration in the sphere of management are formulated, the legal status of the subjects of the state management of the economic societies is determined; the classification on the basis of the subject's status in the legal relations of the organs of state power is made. The essence, content, types of the administrative-legal procedures and their role in the management of the economic societies are investigated.

On the basis of the results of the realized analysis the directions of the optimization of the legal regulation of the state management of the economic societies in Ukraine are proposed, besides, the compliments to the legislation of Ukraine are made; their realization will let provide prevention of rights and legal interests of the economic societies by the subjects of the authoritative powers.

Key words: administrative-legal management, administrative-legal grounds, economic societies, public administration, administrative procedure, administrative responsibility of the economic societies.

Підп. до друку 31.05.2010. Папір офсетний. Друк офсетний
Формат 60x84/16. Умов. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9
Тираж 100 прим.